

Už mnohokrát jste si k lékaři přišli pro výsledky vyšetření, ale laboratorní zkratky a chemické názvy vás pokaždé matou? Pomoc najdete na internetu.

TEXT ZDENA LACKOVA

Šifrované

TAJEMSTVÍ ZKUMAVEK

Odebrali vám krev, laboratorní rozbor z ní o vás leccos zjistily, ovšem papírek s výsledky, který držíte v ruce, by klidně mohl být napsaný v čínštině – ničemu z těch záhadných pojmů a zkratk nerozumíte. Pokud pak u některých tajemných hodnot najdete vykřičník, který varuje, že čehosi máte moc, nebo málo, začnete propadat panice. I když vám lékař v lepším případě váš problém vysvětlí, stejně po odchodu z ordinace polovinu zapomenete.

Někdo nad tím mávne rukou a svěří se bezvýhradně do péče zdravotníků. Pokud ale patříte do druhé, zvědavé skupiny lidí, neváhejte a ptejte se: co mi je? Ať už jste si nechala „pustit žilou“, přinesla v lahvičce moč nebo absolvovala jiné odběry, určitě od toho očekáváte srozumitelné a pravdivé informace o svém zdraví. Podobně jako vy je na tom spousta lidí po celém světě. Proto ve Spojených státech vznikl už v roce 2001 neziskový projekt LabTestsOnline a byl spuštěn stejnojmenný mezinárodní internetový portál.

Postupně vznikly stránky v mnoha jazycích a české verze jsme se dočkali v roce 2008. Na stránkách www.laboratornitenesty.cz

Odborníkoví na klinickou biochemii a hematologii Jaroslavu Rackovi jsme položili sedm otázek týkajících se laboratorních testů

laboratornitenesty.cz můžete najít odpovědi na mnoho otázek týkajících se nemocí, jejich prevence i veškerých laboratorních ukazatelů. Sympatické je, že vám současně s pojednáním o chorobách nikdo nevnučuje žádný zaručený prostředek k jejich léčbě. Na tyto stránky totiž žádná komerční reklama nemá přístup.

Některé otázky, které vás určitě už teď napadají, jsme položili profesoru Jaroslavu Rackovi, vedoucímu Ústavu klinické biochemie a hematologie Fakultní nemocnice v Plzni, který je jedním z odborných garantů stránek.

Na stránkách www.laboratornitenesty.cz najdete 232 testů a 97 nemocí.

Co jste mi to TESTOVALI?

Několik nejběžnějších názvů a zkratk, které čtete ve svých výsledcích vyšetření:

ALT (alaninaminotransferáza) a **AST** (aspartátaminotransferáza) – enzymy v jaterních buňkách, stoupají v krvi při poškození jater.

CRP (C-reaktivní protein) – krevní bílkovina, její zvýšená koncentrace v plazmě ukazuje na zánětlivé onemocnění, hlavně bakteriálního původu

GF (glomerulární filtrace) – základní ukazatel funkce ledvin

HBA1C (glykovaný hemoglobin) – ukazatel průměrné hladiny glukózy v krvi za poslední dva měsíce

BILIRUBIN – žlučové barvivo, zvýšená koncentrace v krvi a tkáních způsobuje žloutenku

KREATININ – zvýšená hladina ukazuje poruchu funkce ledvin

PROKALCITONIN – bílkovina, stoupá při bakteriální sepsi (rozsev bakteriální infekce krevní cestou)

CO VŠECHNO SE DÁ ČLOVĚKU ODEBRAT A V LABORATOŘI TESTOVAT?

V klinických laboratořích je nejběžnějším vyšetřovaným biologickým materiálem krev, přesněji tekutina získaná po jejím odstředění a oddělení krvinek. To může být krevní plazma, získaná z nesražené krve po přidání protisrážlivých prostředků, nebo krevní sérum, odstředěné ze sražené krve. Dalším běžným materiálem je moč, která se snadno získává a je v ní koncentrována řada látek. Méně častými, i když ne méně důležitými, jsou jiné druhy biologického materiálu – mozkomíšni mok, tekutina získaná při punkcích tělesných dutin, vzorek stolice, výtěry a stěry ze sliznic a podobně.

KOLIK EXISTUJE DRUHŮ LABORATORNÍCH TESTŮ? KTERÉ Z NICH LÉKAŘI ZADÁVAJÍ NEJČASTĚJI?

Jsou jich stovky, započítáme-li vzácné testy, pak tisíce. K nejběžnějším patří vyšetření krevního obrazu (červených a bílých krvinek a krevních destiček), stanovení jaterních enzymů, základních minerálů (sodík, draslík, chloridy, vápník)

a samozřejmě určení koncentrace glukózy a krevních tuků (cholesterol a jeho frakce, triacylglyceroly). Imunologické laboratoře vyšetřují poruchy imunity. Laboratorní metody molekulární biologie umožňují odhalit dědičná onemocnění, přítomnost určitého mikroba či rozpoznat jedince podle stop biologického materiálu.

CO SE TESTUJE PŘI BĚŽNÉ ZDRAVOTNÍ PREVENCÍ?

Nejčastější závažné choroby jsou vyhledávány formou screeningu a ve většině případů v něm hrají zásadní úlohu právě laboratorní metody. Na vysoké úrovni je prováděn screening vrozených vývojových vad v těhotenství, u těhotných se vyhledává i gestační diabetes. U všech novorozenců se testuje 13 závažných vrozených, ve velké většině dědičných chorob. U dospělých se cíleně vyhledává diabetes a poruchy metabolismu lipidů, z nádorových onemocnění pak rakovina prsu, děložního hrdla a tlustého střeva.

LZE Z KRVE ZJISTIT, ŽE ČLOVĚKU HROZÍ RAKOVINA NEBO ŽE JI UŽ MÁ?

Nějaký univerzální test, který by včas odhalil onemocnění zhoubným novotvarem,

není. Takzvané tumorové markery – laboratorní testy, které bývají pozitivní u osob se zhoubným nádorem – nejsou ve velké většině dostatečně citlivé, aby zachytily nádor brzy, a pro včasné vyhledání karcinomů se nehodí. Člověk by si měl všimnout nespecifických příznaků, jako je únava, hubnutí, kašel, bolest v břiše a jiné, a včas navštívit lékaře.

CO MŮŽE LÉKAŘ NECHAT TESTOVAT, KDYŽ MÁM HOREČKU, RÝMU A KAŠEL A MŮJ STAV SE NELEPŠÍ?

Horečka doprovází obvykle zánětlivá onemocnění, která mohou být virového či bakteriálního původu. Dříve se stanovovala sedimentace červených krvinek a počet bílých krvinek, které byly zvýšeny u zánětů bakteriálního původu a normální či jen mírně zvýšeny u viróz. Dnes jsou tato vyšetření nahrazována stanovením C-reaktivního proteinu (CRP). Koncentrace této krevní bílkoviny stoupá u bakteriálních zánětů mnohem dříve než sedimentace červených krvinek a s uzdravením se rovněž rychleji normalizuje. Lékař může reagovat odpovídající léčbou: je-li hodnota CRP jen

mírně zvýšená, dá léky proti horečce, při silně zvýšené hodnotě nasadí antibiotika na předpokládanou bakteriální infekci.

MŮŽE SE Z KRVE ZJISTIT, PROČ SE VZDOR ODPOČINKU CÍTÍM NEUSTÁLE STRAŠNĚ UNAVENÁ?

Únava leckdy doprovází řadu onemocnění, kupříkladu anémii, poruchu funkce štítné žlázy, nádorová onemocnění a mnohá jiná. Nemůže proto existovat univerzální test, který by příčinu únavy odhalil. V každém případě by člověk s nevysvětlitelnou déle trvající únavou měl navštívit lékaře, aby se nezanedbalo závažné onemocnění.

MŮŽE ROZBOR KRVE PROKÁZAT PRODĚLANÝ SRDEČNÍ INFARKT, O NĚMŽ PACIENT ANI NEMUSÍ VĚDĚT?

Laboratorní vyšetření hraje v diagnostice srdečního infarktu významnou úlohu. Kromě typické bolesti na hrudi a změny na elektrokardiogramu (EKG) se v krvi stanovují takzvané kardiální troponiny. Nové, vysoce citlivé metody jejich stanovení umožňují rozpoznat poškození srdečního svalu brzy po vzniku potíží a zahájit včas odpovídající léčbu. ■

S novým speciálem

časopisu **PŘEKVAPENÍ**
se rádi pomazlíte

V prodeji
od úterý
22. dubna

- slavné maminky a jejich ZLATÍČKA
- recepty z ŽIVÉ KUCHARKY
- v hlavní roli PSI a KOČKY

KŘÍŽOVKY + KVÍZY
+ PARÁDNÍ

NOVÝ SPECIÁL časopisu Překvapení

MAZLÍCI

zábavné čtení
kvízy soutěže
KŘÍŽOVKY
103
VYHER

č. 3
2014
Vychází
22. 4. 2013
Cena 25 Kč

PLYŠOVÝ MEDVÍDEK
Nejoblíbenější hračka
už víc jak 100 let

Čím vždycky
potěší
své dcery
SABINA LAURINOVÁ?

Prima vychytávky pro psy a kočky

PŘÍBĚHY ze života:

- Děti zkazíme na počkání
- Nejlepší kamarád? Kocour KŘEMÍLEK
- Zlobíš, čerti tě vezmou do pekla!

Srandovní HLÁŠKY našich zlatíček 😊

VYHRAJTE:

- nadupané MOBILY
- fotáky
- miní notebook
- TABLET
- HRAČKY
- CHYTŘE OBOJKY
- peníze na ruku